

Stanovisko NKC – gender a věda

k návrhu novely zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním vyšším odborném a jiném vzdělávání (Sněmovní tisk 61/0)

ve věci povinného zajištění péče o dvouleté děti ve školkách¹

V Praze 27. 4. 2018

NKC – gender a věda podporuje zachování povinnosti mateřských školek, popř. dalších zařízení péče o děti, poskytnout místo dětem od věku dvou let.

V populaci roste počet vzdělaných a vysoce kvalifikovaných žen, které se chtějí věnovat kromě mateřství také svojí profesi. Jsou tu dále velké skupiny samoživitelek a žen z rodin s nízkým příjmem, jejichž setrvávání mimo trh práce po delší dobu jejich finanční situaci ještě zhoršuje. Do těchto skupin mnohdy spadají i vědkyně na začátku profesní dráhy, které mají často výrazně podprůměrné platy. Dostupné služby péče pro děti mladších tří let přitom nebývají často k dispozici nebo jsou finančně nedostupné.

Věda předpokládá jednu z nejdelších kvalifikačních příprav vůbec, má vysoké nároky na časovou i prostorovou mobilitu. Řada vědkyň má velký zájem se do zaměstnání vrátit dříve než za tři roky.² Vede je k tomu zájem o výzkum, touha po profesním uplatnění i fakt rychlého vývoje řady disciplín a nejistota pracovních pozic, které závisí na krátkodobých grantech. Zaměstnavatelé navíc takový přístup vítají.

Výzkumy realizované oddělením Sociologického ústavu AV ČR NKC – gender a věda opakovaně potvrzují, že otázka nemožnosti souběhu profese a péče je zcela zásadní při rozhodování žen opustit vědu, v případě excelentních vědkyň i opustit Českou republiku. Mnohé vědkyně zvažují, zda si dítě vůbec pořídí, nebo jestli mít ve stávající situaci další. S tím zcela zjevně souvisí to, že Česká republika má jedno z nejnižších zastoupení žen ve vědě v Evropě, které se navíc za posledních 10 let nijak nemění a to přesto, že roste počet osob věnujících se výzkumu i podíl kvalifikovaných žen v populaci.³

Souhlasíme s tím, že je nutné ruku v ruce s touto povinností zlepšit kapacity školek, a to personálně i finančně. Vítáme i úvahy o přenesení části nároku na umístění dvouletých dětí na dětské skupiny či mikrojesle a zavádění nových dotačních programů.⁴ Momentální nedostatečná kapacita by ale neměla bránit tomu, aby za dva roky nevstoupilo v platnost opatření, které bude mít při zajištění kvality péče pozitivní vliv na trh práce, zaměstnanost žen, ekonomický rozvoj celé společnosti a ve výsledku by mohlo mít i pozitivní efekt na zvýšení porodnosti.

Povinností státu je zajistit rovný přístup žen a mužů na trhu práce a zároveň zúročit peníze investované do jejich vzdělání. Stát by tedy měl podpořit zařízení péče o děti tak, aby jejich služby odpovídaly

¹ Sněmovní tisk 61/0 <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=61&CT1=0>,
<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=61&o=8>.

² Viz například aktuální iniciativa vědkyň matek, kterou podpořilo několik stovek osob:
<https://www.ff.cuni.cz/2018/02/av-cr-zverejnila-vyzvu-vedma-iniciativa-na-podporu-vedkyn-matek/>,

³ https://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_gender_equality/she_figures_2015-final.pdf,
<http://genderaveda.cz/wp-content/uploads/2017/09/MZ-2015.pdf>.

⁴ https://zpravy.idnes.cz/skolka-dvoulete-deti-robert-plaga-dlt-domaci.aspx?c=A180319_163313_domaci_nub.

potřebám občanek a občanů ČR. Nepovažujeme za správné, když jsou rodiče naopak nuceni přizpůsobovat své zapojení na trhu práce dostupnosti zařízení péče o děti, jak se to dnes často děje.

Povinnost mateřských škol přijímat v případě zájmu rodičů děti již od dvou let věku neznámá, že nastane „masová přítomnost dvouletých dětí“ ve školkách, jak se uvádí v důvodové zprávě k novele, jejímž cílem je tuto povinnost zrušit.⁵ Jednak řada žen bude chtít i nadále využít možnosti pečovat o dítě 3 roky a jednak podle vyjádření ministra školství, mládeže a tělovýchovy Roberta Plagy⁶ již dnes velká část dětí mladších tří let mateřské školky navštěvuje. Nelze proto souhlasit ani s tvrzením důvodové zprávy, že by byly instituce plošně na tyto děti naprosto nepřipravené.⁷ Novela jen vnáší přehlednost do současné situace, tedy dělá to, co by právo dělat mělo.

Nemožnost nastoupit zpět do výzkumu z důvodu péče o dítě představuje pro řadu vědkyň ztrátu, ale především jde o ztrátu vysoce kvalifikovaných a motivovaných osob pro Českou republiku. Přijmout opatření, která jim toto umožní, je správným a zároveň ekonomicky smysluplným řešením.

⁵ Důvodová zpráva novely školského zákona: <http://www.psp.cz/doc/00/13/33/00133385.pdf>.

⁶ https://zpravy.idnes.cz/ministr-skolstvi-robert-plaga-navrh-dvoulete-deti-skolka-zruseni-novela-110-domaci.aspx?c=A180214_100443_domaci_nub

⁷ Důvodová zpráva novely školského zákona: <http://www.psp.cz/doc/00/13/33/00133385.pdf>.